

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 20 051.065
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника,
доктору економічних наук,
професору Благу Івану Семеновичу
(76018, м. Івано-Франківськ,
вул. Шевченка, 57)

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри менеджменту організацій Інституту економіки і менеджменту Національного університету «Львівська політехніка» **Кулиняка Ігора Ярославовича** на дисертацію **Гавдей Світлани Володимирівни** «Організаційно-економічне забезпечення розвитку туристичного сектору в умовах пандемії», подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка

Актуальність теми дисертації, її зв'язок з науковими програмами, темами. Туризм є важливою галуззю економіки, якій в умовах стабільності притаманне постійне зростання. У разі виникнення надзвичайних ситуацій дана галузь є однією із найбільш вразливих. Епідемії, війни, економічні кризи, природні та техногенні катастрофи мають негативний вплив на туристичний бізнес. До появи пандемії COVID-19 зазначені проблеми в більшості стосувались окремих територій та не мали глобального характеру. Відповідно, не виникало потреби в дослідженні подолання кризових явищ в туризмі, зменшення їх впливу на туристичний бізнес та безпосередньо туристів.

Світова економічна криза, що виникла в результаті пандемії коронавірусної інфекції COVID-19, вже призвела до серйозних соціально-економічних наслідків, вразила майже всі країни та вплинула на процес глобалізації. Туристична галузь стала однією із найбільш постраждалих внаслідок карантинних обмежень. В умовах світової пандемії виникає

необхідність виявлення напрямів, що можуть бути сприятливими для розвитку туристичного бізнесу в Україні.

З вище зазначених аспектів дисертаційна робота, в якій викладено теоретико-методологічні засади організаційно-економічного забезпечення розвитку туристичного сектору в умовах пандемії та обґрунтовано практичні рекомендації щодо формування механізму їх реалізації представляє собою цінне наукове дослідження, чим і визначається її актуальність, наукове та практичне значення.

Про актуальність теми дисертації свідчить і те, що результати роботи відповідають плану наукових досліджень Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, а саме: «Моделювання процесів управління в соціально-економічних системах» (номер державної реєстрації 0113U005083, 2013–2027 рр.), де авторкою розроблено та реалізовано модельний конструкт економічного розвитку туристичного сектору України в умовах пандемії за допомогою кластерного та дискримінантного аналізу, а також сформовано механізм організаційно-економічного забезпечення розвитку туристичного сектору.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукові результати, висновки і рекомендації, представлені в дисертаційній роботі, є обґрунтованими, про що свідчить структурна побудова та зміст роботи, значна кількість використаних та проаналізованих праць українських та зарубіжних вчених з досліджуваної проблематики та обсяг проаналізованого фактичного матеріалу, законодавчих та нормативно-правових актів державних органів влади, статистичної інформації Державної служби статистики України та Євростату, офіційних даних Всесвітньої організації туризму, Державного агентства розвитку туризму.

Дисертанткою вдало використано сукупність загальних і спеціальних методів дослідження (індукції та синтезу, дедукції та аналізу, системного, абстрактно-логічного, історичного, рядів динаміки, структурного, групування, порівняльного, економіко-статистичного, кластерного аналізу,

дискримінантного аналізу та графічного), які надають можливість комплексно окреслити та вирішити теоретичні і практичні завдання даного дослідження. Рациональне розміщення графічного і табличного матеріалу полегшує наочне сприйняття отриманих результатів.

Зміст дисертаційної роботи та наукові публікації надають підстави для визнання того, що основні наукові положення, висновки і рекомендації, які визначають наукову новизну роботи, є обґрунтованими і достовірними. У роботі наявний послідовний і логічний виклад теоретико-методичного матеріалу, проведено аналіз чинників розвитку туристичного сектору в умовах пандемії, представлено узагальнюючу схему механізму організаційно-економічного забезпечення розвитку туристичного сектору в умовах пандемії.

Висновки повністю відображають основні положення проведеного дослідження, а також можливі напрями їхнього практичного застосування.

Достовірність результатів і новизна досліджень, повнота їх викладу в опублікованих працях. Підтвердженням достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих в дисертаційній роботі є апробація та позитивна оцінка положень дисертації на чотирьох міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, наявністю шістьох публікацій у наукових фахових виданнях України та у наукових періодичних виданнях інших держав, впровадження результатів наукового дослідження щодо забезпечення розвитку туристичного сектору в умовах пандемії у навчальний процес та практичну діяльність.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у формуванні теоретико-методологічного підґрунтя та практичного інструментарію реалізації механізму організаційно-економічного забезпечення розвитку туристичного сектору в умовах пандемії, зокрема:

удосконалено:

– теоретичні підходи до розкриття сутності поняття «туристичний сектор», що дозволило сформулювати його компонентну структуру у вигляді

тріади категорій «діяльності», тобто надання сукупності туристичних послуг з метою задоволення потреб споживачів, «адміністративно-територіальної приналежності», тобто ефективного використання туристичних ресурсів певної дестинації, та «управління», а саме забезпечення економічної та соціальної суспільної корисності;

– методичне забезпечення щодо структуризації чинників розвитку туристичного сектору з врахуванням їх регіональної інтерпретації та впливу пандемічних умов, що дозволило виокремити традиційні (привабливість, розташування, інфраструктура, послуги, доступність, ціна), регіональні (організація, фінанси, самоврядування, знання, вміння) та новітні, пов'язані з пандемією (медикалізація, стійкість системи охорони здоров'я, сек'юритизація, поінформованість), чинники;

– модельний конструкт забезпечення розвитку туристичного сектору України в умовах пандемії за допомогою кластерного та дискримінантного аналізу та на основі зарубіжного досвіду, реалізація якого дозволила підібрати групу країн, досвід боротьби з пандемією яких є найбільш близьким для впровадження в Україні в сфері туризму;

– механізм організаційно-економічного забезпечення розвитку туристичного сектору в умовах пандемії у вигляді цілісного комплексу об'єктів, суб'єктів, цілей, завдань, способів взаємодії, методів, важелів та інструментів, застосування якого сприятиме відновленню та трансформації туризму в Україні у боротьбі з наслідками пандемії;

набули подальшого розвитку:

– методичний підхід до організаційно-економічного забезпечення розвитку туристичного сектору, результатом чого стало розроблення відповідного механізму у вигляді сукупності елементів організаційного та економічного характеру, взаємопов'язаних та взаємодіючих між собою із динамічними внутрішніми та зовнішніми зв'язками у туристичному секторі, ефективність реалізації якого залежить від здатності створювати нові у конкретний момент часу зв'язки, елементи, стимули;

– пропозиції щодо врахування зарубіжного досвіду впливу пандемії на туристичний сектор в українських реаліях, які полягають у реалізації не тільки короткострокових завдань, пов'язаних із стабілізацією системи через диверсифікацію туристичного продукту, знижки, скорочення робочої сили, нові маркетингові та інформаційні стратегії та ін., але й вирішенні довгострокових проблем, таких, як сталий розвиток, зміна клімату, наслідки політики фіскальної стабілізації для майбутніх поколінь тощо;

– економіко-статистичний підхід до аналізу традиційних, регіональних та новітніх чинників розвитку туристичного сектору України, який слугував підґрунтям для формування інструментів організаційно-економічного забезпечення розвитку туристичного сектору;

– інструментарій організаційно-економічного забезпечення розвитку туристичного сектору у вигляді складових: врахування балансу інтересів туриста та туристичного сектору; підтримки малих та середніх підприємств у туристичному секторі; формування механізмів відновлення туристичного сектору, застосування якого дозволило не тільки врахувати заходи підтримки туристичного сектору від впливу пандемії, але й аспекти, пов'язані із забезпеченням сталого розвитку, актуалізації переходу до місцевих та регіональних цінностей, оцифруванням туристичних послуг.

На основі узагальнення результатів дослідження дисертанткою зроблені змістовні висновки та конкретні пропозиції, що визначають економічний напрям дисертації і мають практичне та наукове значення у розвитку галузі економіки.

Значення роботи для науки і практики та шляхи використання результатів дослідження. Основні ідеї, викладені в дисертації, доведено до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, які підлягають широкому використанню у проведенні подальших досліджень та у практичній діяльності підприємств туристичної галузі.

Практичне значення одержаних результатів полягає у застосуванні теоретико-методологічних та практичних пропозицій при формуванні

державних та регіональних програм розвитку туристичного сектору, а також у господарській діяльності туристичних підприємств. Узагальнено результати дисертації та пропозиції авторки стосовно формування механізму організаційно-економічного забезпечення розвитку туристичного сектору в умовах пандемії.

Результати дисертаційної роботи в частині аналізу та оцінки новітніх чинників, які характеризують пандемічні умови функціонування туристичної галузі, впроваджено в діяльності ТОВ «Фірма «Надія» (довідка № 01-6/107 від 08.08.2023 р.)

Теоретичні положення та практичні рекомендації дисертаційної роботи використані в навчальному процесі при викладанні дисциплін «Моделювання економіки», «Логістичні системи», «Прогнозування економічних процесів», «Менеджмент», «Маркетинг» для студентів спеціальності 051 Економіка на економічному факультеті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (довідка № 03.04-29/09 від 03.08.2023 р.).

Оцінка оформлення дисертації. Дисертаційна робота оформлена відповідно до чинних вимог Міністерства освіти і науки України. Мова і стиль дисертації забезпечують легке сприйняття викладеного матеріалу, результатів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій. Зміст дисертаційної роботи логічний, виклад матеріалу послідовний і достатньою мірою розкритий. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота містить 20 таблиць, 26 рисунків, 3 додатки. Список використаних джерел складається з 160 найменувань на 17 сторінках. Додатки розміщені на 11 сторінках.

Відповідність тексту дисертації вимогам академічної доброчесності. В дисертаційній роботі Гавдей Світлани Володимирівни не виявлено ознак академічного плагіату. Аналіз тексту дисертацій, а також публікацій авторки за темою дисертації свідчить про відсутність ознак порушення авторкою вимог академічної доброчесності. Зокрема, в дисертаційній роботі і публікаціях наявні посилання на джерела інформації у

разі використання ідей, тверджень та інших відомостей, дотримано вимоги норм законодавства про авторське право, а також надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерел інформації.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Оцінюючи позитивно дисертаційну роботу, яка виконана на достатньо високому науковому рівні, слід висловити деякі зауваження, які відносяться до дискусійних питань та побажань:

1. Авторці у п. 1.1. «Теоретичні підходи до розкриття сутності, інституційних важелів та чинників забезпечення розвитку туристичного сектору», доцільно було б інформацію про види економічної діяльності у сфері туризму (с. 25-26) подати у вигляді таблиці.

2. На рис. 1.7 «Шляхи удосконалення механізмів державного регулювання та підтримки підприємництва у сфері сільського зеленого туризму» (с. 39), авторка наводить перелік інструментів регулювання сфери туризму, проте не конкретизує їх змістовні наповнення.

3. У п. 2.3. «Аналіз традиційних та новітніх чинників розвитку туристичного сектору України», дисертантці доцільно було аналітичну інформацію показника загальних витрат на охорону здоров'я у табл. 2.7 (с.108) подати у вигляді гістограми, оскільки така візуалізація сприятиме покращенню сприйняття отриманих наукових результатів,

4. Інформацію, наведену в табл. 3.1 (с. 116-117) про заходи підтримки туристичного сектору в країнах з найбільшими туристичним трафіком та доходом від туризму під час пандемії коронавірусу, краще було розмістити у додатках.

5. У тексті роботи зустрічаються незначні граматичні та стилістичні помилки.

Водночас хочу зазначити, що вказані дискусійні положення не мають принципового характеру та не зменшують загальної позитивної оцінки виконаного дослідження, його теоретичної та практичної значущості.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Гавдей Світлани Володимирівни «Організаційно-економічне забезпечення розвитку туристичного сектору в умовах пандемії» є самостійним і завершеним науковим дослідженням. Дисертанткою отримано нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, а також зроблено відповідні висновки, які дозволяють стверджувати про вирішення авторкою поставлених у роботі наукових завдань.

Враховуючи актуальність теми дослідження, наукову новизну, важливість, обґрунтованість та достовірність одержаних авторкою наукових результатів, а також практичну значимість сформульованих положень і висновків, представлена дисертаційна робота Гавдей Світлани Володимирівни на тему «Організаційно-економічне забезпечення розвитку туристичного сектору в умовах пандемії» відповідає спеціальності 051 – Економіка, вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами), вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами від 21.03.2022 р. № 341), а її авторка Гавдей Світлана Володимирівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки зі спеціальності 051 – Економіка.

Офіційний опонент

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту організацій
Інституту економіки і менеджменту
Національного університету
«Львівська політехніка»

Ігор КУЛИНЯК

Підписав
Взятий секретарем
10.11.2023р.

Р. Брильський